

Prišiel, aby svedčil o pravde

(Ludmila Saraskina, Aleksandr Solženicyn, Moskva, Molodaja gvardija 2008, s. 936)

Jozef Sipko, Filozofická fakulta PU, sipkojoz@unipo.sk

Keď 3. augusta 2008 zomrel ruský spisovateľ Alexander Isajevič Solženicyn, mala táto udalosť ohlas vo všetkých svetových médiách. V nekrológoch niektorých slovenských novín sme sa okrem iného dočítali, že bol rozhodným odporcom totalitného režimu, čo mu bolo pripísané k dobru, ale po rozpade ZSSR a po jeho návrate do postsovietskeho Ruska sa stal z neho *veľkoruský šovinista*. Mnohí čitatelia si aj týmto konštatovaním mohli „obohatiť“ svoje poznatky o tejto veľkej osobnosti Ruska XX. storočia.

V r. 2008 v júnovom čísle známeho ruského literárneho mesačníka *Novij mir* bola uverejnená recenzia o rozsiahlej životopisnej knihe L. Saraskinovej *Aleksandr Solženicyn*, vydané v známej sérii *Žizň zamečateľnych ľudej*. V spomínanej recenzii bola aj úvaha o tom, či sa hodí písať podobné biografické diela o osobnostiach, ktoré ešte žijú, no zároveň sa konštatovalo, že v prípade Solženicyna je to možné a zrejme aj potrebné. Onedlho po tejto recenzii Solženicyn zomrel, akoby tým chcel povedať – *veď už nežijem a preto táto kniha má svoje miesto*. Aj týmto faktom evidujeme veľkosť ruského spisovateľa, v živote ktorého bolo všetko nezvyčajné. A zdá sa, že jeho osud bol v značnej miere **personifikovanou históriou Sovietskeho Ruska a v širšom meradle aj zosobnenou históriou XX. storočia**. Zamyslíme sa preto prostredníctvom knihy L. Saraskinovej nad neobyčajným životným príbehom veľkej ruskej osobnosti XX. storočia, pričom jazykovými kódmi tejto úvahy budú významné ruské **lingvokulturémy** sovietskej a čiastočne aj postsovietskej éry, ktoré výraznou mierou naplnili život Solženicyna.

Už jeho narodenie v r. 1918 bolo akýmsi biografickým rámcom, ktorý sa prekrýval s dramatickými a tragickými dejinami ZSSR. Otec mu zomrel ešte pred jeho narodením a tá povestná *bezotcovština* prenikla do osobných pocitov Solženicyna ako aj miliónov jeho spoluobčanov v prvých rokoch existencie ZSSR. O otcovi vedel najmä to, že ešte ako študent navštívil *jasnopol'anskeho starca L.N. Tolstého*, čo bolo osobným kódom *hľadania Pravdy o živote, o Rusku*, ktoré sa prenieslo do dlhého a plodného života samotného Solženicyna. Toto **hľadačstvo** naplnilo celých jeho 90 rokov mierou vrchovitou. Pomyselným špalierom na tejto púti XX. storočím mu boli osudy mnohých ľudí. Matka sa z obavy o syna nikdy nevydala a on celý život sa trápil kvôli jej osudu, jeho bezprostrední predkovia z oboch strán sa pred revolúciou vypracovali z jednoduchých roľníkov na hospodársky prosperujúcich ľudí, čo v sovietskom období bolo mínusovým kádrovým faktom pre všetkých ich potomkov. Mladý Solženicyn s vynikajúcimi výsledkami absolvoval vysokoškolské štúdium matematiky a fyziky v *Rostove na Done*, no už vo svojich 10-11 rokoch sa rozhodol stať spisovateľom. Obrovská ideologická vlna komunizmu zaplavila aj jeho vedomie a veril *marxizmu-leninizmu* ako milióny občanov sovietskeho Ruska a iných krajín. V úzkom kruhu medzi priateľmi viedol diskusie o jeho vylepšení, vyslovovali sa otázky o tom, či v *Leninovom diele* pokračuje ten správny vodca. Už takto postavená otázka, smerujúca ku kritike *Stalina*, zakladala v sebe značné riziká, na ktoré neskôr doplatil *gulagom*.

Mladý talentovaný a nadaný človek zrejme musel prejsť všetkým, aby plnil svoje poslanie **hľadača pravdy**. Z marxisticko-leninskej ideológie ho muselo vyslobodiť poznanie jej najodpornejšej podoby v lágroch, do ktorých sa dostal ako *kapitán Sovietskej armády*, vyznamenaný za osobné hrdinstvo viacerými vysokými štátnymi vyznamenaniami. Ľudské zlo musel pretaviť v poznanie o jeho hĺbky, o tom, čoho všetkého je človek schopný v prelomových situáciách. Na front odišiel ako dobrovoľník, mladoženáč, hoci zo

zdravotných dôvodov sa do armády dostal až po vlastnom viacnásobnom úsilí a vďaka intervenciám na vojenskej správe. V armáde a na fronte si našiel čas na pravidelné vedenie denníkov, zapisoval si do nich poznatky o všetkom prežitom, čo mu neskôr významne pomohlo pri jeho literárnej tvorbe. Viedol pravidelnú osobnú korešpondenciu s priateľmi, ktorú vojenská rozvedka sledovala asi rok, no zatkli ho až vo februári 1945 už na území Pruska, keď výsledok vojny bol jasný a keď sa vedeli zaobísť bez jeho vynikajúcich schopností dôstojníka delostreleckej rozvedky. Už v tejto prvej zlomovej epizóde svojho života registroval ľudské podoby **Dobra a zla**. Na jednej strane to boli statoční a čestní vojaci a dôstojníci, ktorí sa mu snažili pomôcť, na strane druhej to boli *stukači-udavači* a predstavitelia represívnych štátnych orgánov. Tieto dve podoby ľudských a najmä **ruských krajností** ho budú sprevádzať do jeho posledných dní

Za bežnú, svojim spôsobom romantickú korešpondenciu o vylepšení socializmu dostal 8 rokov *gulagu* a nato *večnuju ssylku-večné vyhnanstvo*. Vo svojich denníkoch spomína, ako neskôr pochopil, že **tým všetkým musel prejsť, aby podal svedectvo**...Takto pochopený vlastný dramatický osud mu pomohol prežiť niekedy nepredstaviteľné ťažké skúšky. *Keď už vyzeralo, že sa dostane na slobodu, od ženy dostal správu, že má iného, po 8 rokoch lágru mu pridali bez akéhokoľvek zdôvodnenia už spomínané večné vyhnanstvo a lekári mu oznámili, že má rakovinu a ...3 týždne života*. Človek, ktorý toto všetko prekonal a priniesol svetu presvedčivé poznanie o ľudskom zle v tej najpresvedčivejšej slovnej podobe, sa zaradil do galérie **duchovných velikánov našej doby**. Keď sa dostatočne presvedčil o tom, že ideológia násilia nemá východiská, že je v konečnom dôsledku sebazničujúca, začal byť pripravený túto bezperspektívnosť reálne dokazovať. Preto v pravom okamžiku vždycky stretol ľudí, ktorí mu na prvý pohľad viac menej iracionálne pomáhali naplniť jeho poslanie. Možno to boli práve *starci-liečitelia*, ktorí mu dali liečivý koreň. Napokon mu títo „neznámi“ ľudia zrejme pomohli zachrániť život. Do duchovného zápasu bol pripravený práve v čase, keď začala povestná *otpeľ-odmák* vo februári r. 1956 *Chruščovovým prejavom na XX zjazde KSSZ odsúdením kul'ta ličnosti-kultu osobnosti*. Už po niekoľkýkrát sa potvrdila *februárová osudovosť* v jeho živote. Zrejme musel vstúpiť do jeho života aj hlavný redaktor časopisu *Novyj mir* známy básnik A. *Tvardovskij*, ktorý za obrovského osobného úsilia presadil publikáciu *Jedného dňa Ivana Denisoviča*, onej literárnej rozbušky *otpeľi-odmäku*. Definitívne publikáciu tohto diela napokon schválil vtedajší sovietsky vodca N.S. *Chruščov* po tom, keď ho sám prečítal. V tejto súvislosti je poučná história rehabilitácie Solženicyna. Na oficiálne kádrové otázky, prečo bol odsúdený, odpovedal, že *za kritiku kultu osobnosti*, ktorú vlastne vo svojich listoch priateľovi vyslovil o celé desaťrošie skôr, ako N.S. *Chruščov* na spomínanom XX. *zjazde KSSZ*.

Hlbší zmysel jeho odsúdenie nadobudlo až v nasledujúcich rokoch – po zatknutí sa musel ocitnúť na tých miestach, o ktorých bolo treba podať pravdivé svedectvo. Aj v *gulagu* si bolo možné vybrať ľahšiu cestu prisluhovača režimu. Na istý čas sa dostal do skupiny väzňov z radov vedcov, ktorí pracovali na výskumných úlohách najmä v prospech zbrojárskeho priemyslu.. No nakoniec *gulag* zakončil medzi tými najponižovanejšími *antisovietčikmi, nepriateľmi ľudu*, kde došlo k priamemu ozbrojenému stretu medzi *väzňami-zekmi* a bezohľadnou totalitnou mocou. Najmä *gulag* mu poskytol fundamentálny materiál pre jeho celoživotné dielo. Hlbokým prežitím neľudského prostredia a jeho umeleckým zobrazením prispel k **poľudšťovaniu** ľudského rodu práve tým, že zobrazil *každodenný život tých najjednoduchších Ivanov*.

V osude *Ivana Denisoviča* sa vnútorne stretli vtedajší vodca sovietskych komunistov a ich hlavný protivník. Istá paralela Solženicynových ľudských peripetií s osudom *Chruščova* po jeho páde je zrejmá – obidvoch vtedajšia oficiálna sovietska moc odmietla a zavrhla, obidvaja svoje osudové texty tajne posielali na Západ. Podľa historikov aj *Chruščov* využil možnosť publikácie niektorých závažných dokumentov na Západe, aby mu slúžili ako

prostriedok nátlaku na svojich konzervatívnych kolegov z *politbyra*. Z nášho ľudského pohľadu nachádzame v podobnosti týchto jednotlivých osudových konaní a príbehov značný paradox, keď *antisovietsky* zameraný spisovateľ je na tom rovnako, ako bývalý sovietsky vodca. Je to však evidentne hlboká zákonitosť v živote *pravdoiskatelej-hľadačov pravdy*, ktorú napríklad v mnohom potvrdzuje životný príbeh A. Dubčeka a M.S. Gorbačova.

Po oficiálnom priznaní Solženicynových literárnych kvalít sa mu ponúkli ďalšie možnosti, ako realizovať svoje poslanie. Pripomínalo to bohatiera z čias Kyjevskej Rusi, ktorý stojí na rázcestí a rozhoduje sa, ktorou cestou má ísť. Onen staroruský *Vítaz na rasputje* si vybral tú najťažšiu cestu, ale s obrovskou duchovnou perspektívou. Pre Solženicyna lákavá bola najmä pozícia váženého sovietskeho spisovateľa s mnohými, z toho vyplývajúcimi výhodami (najmä keď si uvedomíme spoločenské a osobné utrpenie za predchádzajúcich desať rokov). Podobnú cestu značného duchovného pohodlia si zvolili mnohí vtedajší spisovatelia a ostatní umelci vo všetkých socialistických krajinách. Bolo to lákavé – mať vo všetkom dostatok, vlastnú *daču* v *Peredelkine*, požívať výhody sovietskej nomenklatúry, oficiálnu slávu, zabezpečené vydávanie svojich diel, pravidelné služobné cesty po svete, občas nejaké literárne ceny a iné vyznamenania a pochvaly od štátnych ideológov. Na oplátku umelci vstupovali do *komunistickej strany*, tvorili v duchu *socialistického realizmu*, ospevovali *svetlú budúcnosť*, zapájali sa do ideologického a triedneho zápasu, kádrovali neposlušných kolegov, poniektorých vylučovali z umeleckých zväzov, oplŕuli ich v oficiálnych masmédiách. Nemuseli sa pritom nikoho a ničoho báť, veď na ich strane bol obrovský štátny aparát a jeho represívne zložky, ktoré skrotili takmer všetkých nespokojencov. Pre tých sa používalo pomenovanie *antisovietčik*, pôsobiace odsudzujúco magicky na značnú čas vtedajších občanov ZSSR. Solženicyn rýchlo pochopil, že jeho cesta nevedie po oficiálnych vychodených líniách a vypracoval si model správania a manévrovania, ktoré neskôr opísal vo svojich literárnych dielach a spoločensko-politických prácach. V prvom rade sa to týka známeho programového článku *Žiť ne po ľži – Nežiť podľa ľži*, v ktorom vlastne radil sebe aj svojim občanom dodržiavať isté zásady pasívnej rezistencie vo vzťahu k totalitnému režimu. Určite sa poučil aj na dramatických osudoch iných osobností, najmä však na osude známeho spisovateľa B. Pasternáka, ktorý bezohľadný tlak štátnej moci nevydržal a zriekol sa Nobelovej ceny za literatúru.

Jeho výberu správneho smeru zo spomínaného *rasputja-rázcestia* dopomohli stretnutia s inými ľuďmi s podobným osudom. Dlho ho podporovala celá rodina známeho spisovateľa K. Čukovského, svetoznámy hudobník M. Rostropovič so svojou ženou G. Višnevskou, spisovateľ B. Možajev, fyzik A. Sacharov, podporu našiel aj u uznávaného fyzika Kapicu. Asi najvýstižnejšiu charakteristiku dostal od A. Ahmatovovovej, keď ho po vzájomnom rozhovore nazvala slovom: *Svetlonosec-Svetlonosič*, čo možno považovať za jeden zo základných jazykových kódov, zvyrazňujúcich zmysel Solženicynovho poslania. Tieto a ďalšie ruské osobnosti tvorili živý ľudský špalier jeho púte XX. storočím.

Po páde Chruščova v októbri r. 1964 bolo zrejmé, že *otpepel'-odmäk* sa skončil a zase začínali *zámorozky*. čoraz častejšie sa ozývajú hlasy o tom, že Solženicyn bol v *gulagu za delo*, teda *zaslúžene*, púšťajú sa na verejnosť chýry, ktoré majú spochybníť jeho ľudské a literárne kvality, vedie sa zápas a prisúdenie štátnej literárnej ceny za jeho diela. Front proti nemu však bol veľmi silný a s veľkou osobnou obeťou a celou váhou svojho vplyvu sa za neho obetoval najmä Tvardovskij. Cesty však boli vybrané a vrátiť sa z nich už nemohla ani jedna zo zápasiačich strán. Proti obrovského štátnemu kolosu viedol zápas spisovateľ a pár jemu podobných, teda *Bodal sa tel'onok s dubom (Drgalo sa tel'a s dubom)*. Ďalším paradoxom je historická skutočnosť, že ten *dub* sa napokon rozpadol a *tel'onok* sa zocelil natoľko, že mohol na rozvalinách *duba bodat' sa* s neuhmi postsovietskej spoločnosti.

Jeden z hlavných princípov *komunizmu triedny boj* poznamenal vlastne celý život Solženicyna. Totalitný *dub* používal všetky dostupné prostriedky od priameho primitívneho

fyzického násillia, vrátane likvidácie státisícov, až k rafinovaným psychologickým formám nátlaku, ktoré používali ideologické a represívne bezpečnostné orgány. V našich predstavách si nevieme pripustiť možnosť, aby v tomto zápase vyhral jednotlivec používajúci iba slovo. Jeden z najsilnejších mocenských orgánov vtedajšieho sveta, akým bolo *Politbyro ÚV KSSZ*, za ktorým stal obrovský štátny aparát, sa pravidelne na svojich zasadnutiach venovalo prípadu *Solženicyn*, na strane ktorého bola *Viera a Pravda*. Práve tieto dve slová mu umožnili zvíťaziť. Keď sa súboj *teľonka s dubo* vyostroval, najmä po udelení Solženicynovi *Nobelovej ceny* za literatúru, *Politbyro* rozhodovalo o ďalšom osude spisovateľa. Niektorí jeho členovia ho navrhovali poslať do oblasti večného mrazu (Verchovjansk na Sibíri), no vtedajší šéf *KGB* a neskorší *gensek ÚV KSSZ J. Andropov* zorganizoval urýchlené vyhostenie Solženicyna zo Sovietskeho zväzu. Ťažko je dnes odhaliť motívy konania *Andropova*, no faktom zostáva, že týmto krokom zrejme zachránil Solženicyna pre literatúru a pre jeho ďalší duchovný zápas so svetom zla. A ten nevidel iba v Sovietskom zväze.

V r.1974 po prijatí Solženicyna v „slobodnom svete“, konkrétne v západnom Nemecku, sa od neho očakávalo ostré vystúpenie proti krajine, ktorá ho vyhnala. Pred množstvom novinárov a televíznych štábov povedal pamätnú vetu: *Ja som hovoril tam, v Sovietskom zväze, tu si teraz pomlčím*. Mnohí na Západe boli sklamaní, považovali to za nevďak a aroganciu, no posolstvo uvedenej vety Solženicyna bolo jasné: antisovietske vyhlásenia mimo ZSSR slúžia často iba na predvádzanie sa, na hľadanie senzácií a v konečnom dôsledku žijú sa nimi najmä bulvár. Túto stránku západného spôsobu interpretácie slobody Solženicyn rýchlo pochopil a takisto nezostal mlčať ani *tam*. Pri jednej príležitosti, keď skupina západných novinárov bola príliš dotieravá, sa nezdržal a odmietol ich so slovami: *Ste horší ako KGB!* V americkej emigrácii pochopil aj ďalšiu pravdu, že antisovietizmus mnohých kampaní bol zastieraním dlhodobých protiruských postojov tamojších vplyvných kruhov, čo sa v značnej miere začalo potvrdzovať po rozpade ZSSR.

Solženicyn musel prejsť aj touto skúsenosťou zo svojho života v prostredí západného liberalizmu. Na Západ prišiel už s mnohými hlboko precítenými poznatkami o spoľžití s človekom našej doby a o jeho životnom štýle. Všimol si niektoré spoločné východiská komunizmu a západného liberalizmu, v prvom rade ich materialisticko-konzumnú ideovú orientáciu, pravda s odlišnými výsledkami. Preto aj keď ho pozvali na *Harward*, aby predniesol slávnostný prejav, od ktorého bohatá Amerika očakávala pochvalné slová o sebe z úst svetoznámeho Rusa, Solženicyn sklamal očakávania oficiálnej Ameriky. V takmer hodinovom vystúpení poukazoval na mnohé negatívne stránky amerického spôsobu života, najmä na jeho v značnej miere *bezduchovný* a konzumný základ. Po rozsiahlom a masovom odsúdení jeho prejavu našli sa však aj mysliaci Američania, ktorí mu dali za pravdu a našli v sebe dosť odvahy, aby povedali: *Áno, takí sme*.

Na všetko svoje konanie, ktoré zaznamenávalo ohlasy po celom svete a veľmi často to boli negatívne až nenávisťné reakcie zo všetkých možných kruhov, musel mať tento ruský človek veľkú duchovnú silu. Ako vyplýva z jeho denníkov, nachádzal ju vo *viere*, ktorá sa postupne premenila na **naozajstnú Vieru**. Koľko bolo treba mať duchovných síl a *Vieri*, aby hneď po vypovedaní zo ZSSR niekoľkokrát zdôraznil, že do rodnej krajiny sa vráti. Boli to roky, keď ZSSR sa zdal pevný, u nás prebiehala *normalizácia*, na konferencii v *Helsinkách* r. 1976 značná časť sveta sa zmierila so svojim rozdelením, zásadné zmeny sa zdali byť v nedohľadne, na hraniciach Západu a Východu bola *koljučaja provoloka-ostnatý drôt* a Solženicyn so ženou vyhlasujú, že *sa vrátia...*

Kniha Saraskinovej podrobne rozoberá aj jeho osobný život. Mnohé stránky dramatického spoľžitia s prvou ženou *N. Rešetovskou*, keď prakticky prvých desať rokov kvôli vojne a *gulagu* nemohli byť spolu, vniesli do osudu obidvoch mladých ľudí mnohé očakávania, sklamanie a zatrpknutosť. Dráma vrcholila dvojnásobným rozchodom a neúspešným pokusom *Rešetovskej* o samovraždu. Verný svojej zásade *žiť ne po ľži* Solženicyn bol aj

v opise svojho osobného života otvorený, priznával si svoje chyby, analyzoval ich, zároveň *hľadal ďalej*. KGB využil ťažkosti rodinného života Solženicyna na jeho diskreditáciu, za týmto účelom bola využitá aj publikačná činnosť *Rešetovskej*. Po návrate z emigrácie jej Solženicyn s druhou manželkou ľudsky pomáhali, najmä keď bola ťažko chorá.

Svoje osobné šťastie našiel v druhom manželstve s *N.D. Svetlovovou*, ktorá mu porodila troch synov, keď už mal po päťdesiatke. Ako hovoria Rusi, svoje osobné šťastie *vystradal-vytrpel*. Vlastne až do konca života všetci jeho najbližší príbuzní mu pomáhali, žili v značnej miere jeho literárnym životom a zrejme aj to spôsobilo, že dokázal tvoriť do posledných dní.

Obdobie *Gorbačovovej perestrojky* a *glásnosti* prinieslo nové nádeje na humanizáciu Ruska ale aj svetového spoločenstva. Začali sa čoraz častejšie objavovať úvahy o možnom návrate Solženicyna do rodnej krajiny. Do jeho amerického domu vo *Vermonte* prichádzali ponuky o návšteve ZSSR. Odpoveď Solženicyna bola jednoznačná: *Do rodnej krajiny sa neprichádza na návštevu. Do Ruska sa vrátim, keď vydáte moju knihu Archipelag GULAG...* Zopakoval sa v značnej miere osud *Jedného dňa Ivana Denisoviča* s analogickým rozostavením účinkujúcich:

Solženicyn – Jeden deň Ivana Denisoviča – A. Tvardovskij – N. Chruščov.

Solženicyn – Archipelag Gulag – S. Zalygin – M. Gorbačov.

S. Zalygin ako vtedajší hlavný redaktor *Nového mira* zopakoval ten istý zápas, ktorý pred nim absolvoval *A. Tvardovskij*. Podobnú úlohu ako svojho času *Chruščov* zohral vtedajší sovietsky vodca *Gorbačov*. Toto porovnávanie sa posilnilo ešte aj charakteristikou *gorbačovovského* obdobia ako *vtoroj ottepeli-druhého odmäku*. Základné podmienky pre návrat do rodnej krajiny boli splnené a dvadsať rokov po *vydvorení-vyhnaní* v r. 1994 sa Solženicyn vracia do rodného Ruska. Aj tento krok bol netradičný – nepriletel do Moskvy, ale do Vladivostoku a odtiaľ putoval po miestach, kde v *bolševických gulagoch* zahynuli státisíce. Poklonil sa posvätnéj zemi, ktorá je nasiaknutá krvou jeho *spolulagerníkov* a *zekov*. To považoval za svoju najposvätniejšiu povinnosť.

Aj ďalšie roky jeho života v Rusku boli pokračovaním celoživotného poslania – *svedčiť o pravde-istine*. Štyri roky cestoval po svojej veľkej krajine, mnoho načúval, kde sa cítil kompetentný, vystupoval a radil. Nazbieral mnoho svedectiev o reálnom živote v postsovietskom Rusku a napísal knihu *Rossija v obvale*, v ktorej podrobil ostrej a nemilosrdnej kritike vtedajšie „reformy“. V tom istom kritickom duchu vystúpil v Štátnej dume, no nová mocenská vrstva ho počúvala so zjavnou nechutťou. Odmietol prevziať od prezidenta *B. Jelcina* vysoké štátne vyznamenanie a tento krok zdôvodnil tým, že „*nemôže preberať pocty od moci, ktorá dovedla krajinu takmer do krachu*“. Samozrejme, že nečakal od oficiálnych kruhov pochvaly. Bol zvyknutý na útoky zo všetkých strán a to ho zocelilo. Vedť dlhé roky bol *zrnkom medzi dvoma mlynskými kameňmi*. Predstavitelia sovietskeho režimu ho považovali za svojho najväčšieho nepriateľa, v čom im v nemalej miere sekundovali najmä predstavitelia americkej liberálnej tlače. S nenávisťou o ňom písali zástupcovia *tretej vlny ruskej emigrácie* a mnohí ďalší intelektuáli.

To všetko, čo o ňom bolo napísané, nevypovedá ani tak o Solženicynovi, ako o človeku našej doby, najmä však o ľuďoch z tých vyšších spoločenských sfér, vrátane inteligencie a osobitne značnej časti spisovateľov a novinárov. Zvlášť poslední hľadali v jeho životnom príbehu lacné senzácie, publikovali o ňom vedomé lži, na ktoré často ani nereagoval.

Za celý svoj tvorivý život sa stretával s nenávisťou: *zradca, literárny vlasovec, agent CIA, horší ako Stalin a Hitler, vedome sa dal zatknúť, aby nemusel ďalej bojovať* (vo februári r. 1945), *nie si tu potrebný* (aj v USA aj v postsovietskom Rusku) a pod. Preto nielenže získal obrovskú odolnosť voči zlu, ale odpúšťal všetkým. Rozdával finančné prostriedky obetiam *gulagu* a za týmto účelom zriadil podporný *Fond*. Posledné roky z jeho prostriedkov bola v Rusku udeľovaná *Cena Alexandra Solženicyna* literátom a filológom za ich hodnotné umelecké a vedecké diela. Sám dostal celý rád domácich a zahraničných ocenení a to všetko

ho oprávňovalo a predurčovalo k neustálym hľadaniam. Jedným z posledných hľadačských výsledkov je rozsiahla dvojdielna kniha *Dvesti let vmeste – Dvesto rokov spolu* o rusko-židovských vzťahoch. Dalo sa čakať, že aj po tejto knihe budú ohlasy úplne protikladné – pre jedných bol to zrejmy žid Solženicer, pre druhých antisemita, ktorému v slušnej spoločnosti nikto nepodá ruku.

Kniha E. Saraskinovej je na uvedenom pozadí takisto **hľadaním pravdivého obrazu o veľkej ruskej a svetovej osobnosti XX. a začiatku XXI. storočia**. Autorka vytvorila rozsiahlu knihu, z ktorej cítiť úprimnú osobnú zaujatosť životným príbehom Alexandra Isajeviča Solženicyna. Z tejto biografickej knihy čitatelia môžu spoznávať zosobnený obraz zápasu Dobra a zla, do ktorého boli vtiahnuté aj generácie našich otcov a starých otcov. Pritom si odnášame presvedčenie, že *Dobro musí zvíťaziť!* Všetci Solženicynovi oponenti, kritici a nepriatelia ostanú v spoločenskom vedomí bezmenní, Solženicyn si však svojim celoživotným dielom *vozdvig pamjatnik nerukotvornyj*.

„Tento článok, bol vytvorený realizáciou projektu *Vybudovanie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“